

Paul Tarnow

Decanus Facultatis Theologicae, Paulus Tarnovius, S. S. Theologiae Doctor & Professor, Ad Orationem Inauguralem, quam Demandatae Professionis Theologicae munus rite cum bono Deo aditurus, Joannes Kleinius, Philosophiae Magister, Crastini diei hora IX. matutina in auditorio Maiori habebit, Audiendum Magnificum Dn. Rectorem & Universum Senatum Academicum, omnes item Reipubl. literariae Cives & Fautores officiose invitat

Rostochi[i]: Pedanus, 1629

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn737677899>

Druck Freier Zugang

Programm zur Mathe.
des J. Kleinwieser

F. Tarnovius.
R. U. theol. 1629.

DECANUS
FACULTATIS THEOLOGICÆ,
PAULUS TARNOVIUS,
S.S. Theologiæ Doctor & Professor,
Ad
Orationem Inauguralem,

quam
Demandatæ Professionis Theologiæ
munus ritè cum bono Deo aditurus,

JOANNES
KLEINIUS,

Philosophiæ Magister,

Craftini diei hora IX. matutinâ in auditorio

Majori habebit,

Audiendum

Magnificum Dn. RECTOREM & Uni-
versum Senatû Academicum, omnes item
Reipubl. literariæ Cives & Fautores
officiôsè invitat.

ROSTOCKI

Literis Joachimi Pedani, Acad. Typogr.
Anno M. DC. XXIX.

DECANUS
Collegij Theologici in Academia Rostochiensis,
PAULUS TARNOVIUS, D.
& S. S. theologiæ Professor.

Uli seriò dant literis operam, verè eruditi esse omnes volunt, sed ad pervidendum, quid sit, quod veram eruditionem efficiat, caligant: adeoq̃ non est facile consequi, veram eruditionem, ut ab ea quisq̃ eo longius recedat, quò ad illam concitatus fertur. si via lapsus est, quæ in contrarium ducit, ipsa velocitas majoris intervalli caussa fit. Proponendum est itaq̃, primum, quid sit, quod appetamus: tum circumspiciendum est, quà contendere illò celerimè possimus: intellecturi in ipso itinere, si modo rectum erit, quantum quotidie proficiamus, quantoq̃ propius ab eo simus, ad quod nos cupiditas nostra impellit. Quamdiu quidem passim vagamur, non ducem secuti, sed fremitum & clamorem dissonum in diversa vocantium, conteritur vita inter errores, brevis, etiam se dies noctesq̃ bonæ menti laboremus. Decernatur itaq̃, & quò tendamus, & quà, non sine perito aliquo, cui explorata sint ea, in quæ procedimus: quoniam quidem non eadem hîc, quæ in ceteris peregrinationibus conditio est. in illis comprehensus aliquis limès, & interrogati incole non patiuntur errare: at hîc tritissima quæq̃ via & celeberrima maxime decipit. Nihil ergo magis præstandum est, quàm ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes non, quò eundum est, sed, quò itur. Atqui nulla res nos majoribus malis implicat, quam quod ad rumorem componimur, optima ratio, quæ magno assensu recepta sunt,

quo

quorumq; exempla multa sunt, nec ad rationem, sed ad similitu-
dinem discimus, & docemus, inde ista tanta coaceruatio aliorum
supra alios ruentium. quod in strage hominum magna evenit,
cum ipse se populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in se at-
trahat, primi exitio sequentibus sunt: hoc in omni vita accidere
videas licet: nemo sibi tantum errat, sed alieni erroris causa &
auctor est. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unus-
quisq; mavult credere quam judicare, nunquam de recta studio-
rum ratione judicatur, semper creditur: versatq; nos & præcipi-
tat traditus per manus error, alienisq; perimus exemplis. Sana-
bimur, si modò separemur à cætu. nunc verò stat contra rationem
defensor mali sui populus. itaq; idem evenit quod in comitiis, in
quibus eos factos prætores iidem, qui fecere, mirantur, cum se
mobilis favor circumegit. eadem probamus, eadem reprehendi-
mus. hic exitus est omnis iudicii, in quo lis secundum plures da-
tur. cum de legitimo progrediendi in studiis ordine & modo agi-
tur, non est quod mihi illud discessionum more respondeas: Hæc
pars major esse videtur. ideo enim pejor est. non tam bene
cum studiis geritur, ut meliora pluribus placeant. argumentum
pessimi turba est. queramus, quid optimè factum sit, non, quid
usitatissimum: & quid nos in possessione sapientiæ constituat,
non quid vulgo, veritatis pessimo interpreti, probatum sit. vul-
gus autem tam chlamydatos, quam coloratos voco. non enim co-
lorem vestium, quibus prætexta corpora sunt, aspicio: oculis de
homine non credo. habeo melius certiusq; lumen, quo à falsis ve-
ra dijudicem. animi bonum animus inveniatur. Hæc alterius ver-
bis, & quidem non novitij, sed veteris atq; gravissimi scriptoris,
per paucis mutatis, in juvenutis studiose usum & commodum,
proponere visum est: ut, si quid eis antiquitas commodare potest,
pondus ab ea majus accipiant. quid verò ista velint, obscurum
esse puto nemini, qui animadvertit imaginem erroris communis
plerorumq; in eis depingi, studiis incumbentium, sine certo fine, &

mediis ad eum ducentibus, sed sequentium exempla aliorum, quos aut magnos esse sibi persuadent, aut hoc nomine celebrari audiunt: simulq; huius mali eventum non meliorem, lapsum nimirum ducis & comitum, publicumq; ex eo incommodum, exponi. Ut res fiat illustrior, declaremus eam exemplo, ex majorum nostrorum memoria. nam ex nostra, etiamsi in hoc genere abundet nimis, petere id ipsum prohibet dissentientium clamor, & in vulgus auctoritas. Qui seculo abhinc uno & pluribus sacra sectabantur studia, neq; quod eundum erat, neq; quā, antequam se viā committerent, cum intelligentibus, qui nulli supererant, dispiciebāt. neq; enim poterant: tanta erat ex corruptelis publicis infelicitas: sed insistebatur vestigiis turbæ errantis, nec dubitabatur, quin, quò illa pergeret, legitima itineris esset meta, & quā præcedebat, eadem esset subsequendum. ita factum est, ut errore publico habita sit theologia, quæ erat mataologia, unice dedita iis opinionibus, sursum deorsumq; voluendis, & in utramq; partem agitando, quæ pro seculi istius conditione, iusto Dei iudicio, neglectum optimorum studiorum punientis, veræ, utiles, & scitu necessariae putabantur, & idcirco iuventus, quæ nullam aliam perveniendi ad sublimium istorum mysteriorum penitiorem notitiam noverat, nisi assiduas & continuas rixandi atq; altercandi, quas honestiori quàm veriori voce appellabant disputationes, & dialogos, in hoc stadio, quod unicum calebat, exercebatur, frigescentibus, imò expirantibus, & emortuis omnibus rectè intelligendi, scribendi, dicendiq; exercitiis, & totius philologiæ, quæ poetarum, oratorum, historiæ, & antiquitatis notitiam complectitur, studiis. Testem horum si quis requirat locupletem, non meliorem dari posse autumo, quàm Desiderium Erasmus Roterodamum: qui & barbaro illo seculo natus, & sordibus ejus expurgandis, velut alter Hercules in Augiæ stabulo, laboravit. is in annotationibus i. Tim. cap. i. felicitatem illorum temporum graphice depingit inter cetera his verbis: Totis seculis disputamus,

eamus, an gratia, qua Deus nos diligit ac trahit, & qua nos il-
lum vicissim diligimus, eadem sit gratia. illud potius agamus,
puris precibus, innocentia vitæ, piis factis, ut eo munere nos
dignetur Deus. Digladiamur sine fine, quid distinguat Patrē
à Filio, & utrumq; à Spiritu Sancto, res, an relatio; & qui con-
sistat, tres dici, quorum nullus sit, qui alius, cum sint una es-
sentia. quanto magis ad rem pertinet, hoc modis omnibus a-
gere, ut ternionem illum, cuius maiestatem scrutari fas non
est, piē sancteq; colamus, & adoremus, illiusq; concordiam in-
effabilem nostra concordia, quoad licet, exprimamus, quo
contingat aliquando & in illius adscisci consortium. Dispu-
tamus, qui fieri possit, ut ignis, quo cruciabuntur impiorum
animæ, cum sit materialis, agat in rem incorpoream. quanto
magis referebat, huc totis viribus eniti, ne quid in nobis repe-
riat ignis ille, quod exurat. Atq; hæc si vel animi laxandi gra-
tia, vel citra contentionem agitarentur, ferri poterat. nunc
tota ætas in huiusmodi quæstionibus consumitur, & res usq;
ad clamorem, usq; ad vera dissidia, usq; ad convicia, nonnun-
quam usq; ad pugnos procedit. Quot quæstionum examina
suscitamus circa baptismum, circa synaxim, circa pœnitentiæ
sacramentum? quorum pleraq; sunt ejusmodi, ut nec scire
referat, & ut asseverari possunt, ita nec refelli, nec probari. il-
lud magis ad rem pertinebat, in hoc incumbere, ad hoc nos
invicem adhortari, ut vita Christo digna, baptismi sacramen-
to respondeamus, ut ad sacras illas epulas frequenter ac purē
accedamus, ut non multum sit in vita, quod pœnitentiæ cau-
terio sit exurendum. Quid autem nunc loquar de quæstion-
culis nō solum supervacaneis, sed pœnē dixerim impiis, quas
movemus de potestate Dei, de potestate Romani pontificis.
*Reliqua, quibus persequitur & declarat suum propositum, cum sine
duplo proluxiora allegatis, omittere me cogit chartæ angustia: nec, an
aliqua in dictis sit anæclozia, nunc disquiro, quia fructū tam præcla-*

ri laboris indicare quam maximè videtur fore operæ pretium. id fa-
ciam verbis Joannis Ludovici Vivis, qui lib. 2. de causis corrupta-
rum artium ita scribit: Simul ignorari ceperunt linguæ, conti-
nuò, quod intellectum nō est, desiit in pretio esse, & post paulū
ignominia ac dedecori duci apud eos, quos pudebat & nesci-
re, & ab aliis doceri: pigebat tamē in curam se & laborem dare,
quocirca operam ea in re noluerunt ponere, quæ cum desue-
tutine facta esset obscura & perdifficilis, tum nihil utilitatis
allatura videretur præsentī exercitamento artium, imò verò
cum probro & derisu omnium disceretur. nam quando de lin-
guis desperaverant, tum auditores suos, ad omnia, quæ trade-
rentur, sequaces, tum populum minimè repugnātem in eam
opinionem adduxerunt, ut cultu illo atq; ornatu sermonis
magnæ atq; excellentes artes tradi non posse haberent per-
suasum. quicquid sic diceretur, esse grammaticam, quicquid
suo illo more fæde & sordide, id demum ex disciplinis altissi-
mis ac præexcellentibus: quoties illud mihi Joannes Dollar-
dus ingessit? Quantò eris melior grammaticus, tantò pejor
dialecticus & theologus. Hæc nimirum trutina est, ad quam ho-
die etiam expenduntur eruditissimorum studia & labores ab iis, qui-
bus nihil est indoctius, & vix quicquam stultius. Jam quia errorem
non satis est indicasse, sed imprimis necesse est scire, qua ratione eum
devitemus, consiliū non occurrit salubrius, quàm quod est apud poetā:

Virtus est vitium fugere, & sapientia prima
Stultitia caruisse.

Stultitiam enim jure optimo appellamus insanientem vulgi sapientiam, quæ,
cum cæca sit, aliis se ducem via proficetur, ejusq; ductum passim tota armenta
sequuntur. Proximum est, ut dispiciamus, quò & quā nobis eundum sit. Finis
& scopus ad theologiæ studia animum applicantibus est, ut ad genuinum scri-
ptura sacra intellectum perveniant, & inde multiplicem fructum, quem apo-
stolus 2. Timoth. 3. v. 16. ad quatuor capita primaria revocat, reportent. hoc
uno cognito, dubius esse nequit error ille communis, & sollemnis eorum insa-
nia, qui ad solas *ἀνθρώπων ψυχὰς δαὲν ἰωάννης*, 1. Tim. 6. v. 20. & ad
ea, quæ

ἐν, quæ ζητήσεις μὲν πολλὰν παρέχουσιν ἢ οἰκονομίαν θεῶν ἐν πίστει, *ibid. cap. 1.*
v. 4. sacrosanctum Dei verbum nobis calitus concessum esse somniant: cum ta-
 men ejusmodi contra adversarios pugnari, nisi post plenam veram doctrinam noti-
 tiam, serium & indefessum studiū sanctitatis morum, virtutumq; extirpationē,
 non sit locus commodus: nec in ecclesiis, nisi aliqua heresi infectis, aut ejus pe-
 riculum timentibus. ubi an cuivis audaculo, felix in arenam descensus sit spe-
 randus, si quis, ignarus discriminis χαρισμάτων τοῦ θεοῦ, putet communia
 esse omnium, quæ sunt peculiaria per paucorum; audiat veterem theologum
 ita differentem, ἐν ποσὶ ἀλέξει. Οὐ πάντες, ὡς οὗτοι, τὸ θεῖον θεῶν φιλσοφείν,
 οὐ πάντες: οὐχ οὕτως τὸ πᾶν γινώσκοντες ἢ τὰν χάριν ἐκχορδαίνοντες ποσὶ ἡ-
 σῶσι, ὅτε πάντες, ὅτε πάντες, ἀλλ' ἔστιν ὅτε, καὶ αἱ, καὶ ἐφ' ὅσον.
 Et observatu dignum est cum primis; quod apostolus de sui temporis primori-
 bus, quibus tamen ζῆλον θεοῦ non derogat, *Rom. 10. v. 2.* affirmat, θεολογῶντες ἐ-
 ναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες, μήτε ἀλέγχοι, μήτε περὶ πάντων ἀγα-
 θεῶν ἐν ταῖς, *1. Tim. 1. v. 7.* Tam rara & difficilis res est veritatem, vel invenire,
 vel inventa curam tuenda sustinere. Media, quæ ad eum finem faciunt, obscura esse
 nequeunt, qui enim sermonem scripturæ intelligere vult, linguam, quæ ipsa
 inspirata est Dei amanuensibus, prophetis & apostolis, ut intelligat necesse est.
 hoc dum dico, non designo initia notitiæ: qualia sunt nonnullorum, qui græcè vel
 hebraicè scripta legere, & primitivas voces ope lexicorum inquirere norunt, de
 varietate flexionum in singulis, de earundem conjunctione in tota orationis
 structura aequè cum ignarissimis certi: quibus quantum in hoc genere tribui
 debeat, exemplo pedagogi infelicis conicere licebit: qui sibi quò magis per-
 suasum habeat, se Ciceronis, Terentij, Salustij, Horatij, & ceterorum aucto-
 rum classicorum scripta probè intellecturum, aliisq; dextrè interpretaturum,
 si Calepini aut Dasypodij libro adjutus vocabulorum significationes investiga-
 re queat, eò minus sui muneris gnarum omnes rectè judicantes dicent, plus ad
 emphasin vocum singularum, majus quid ad vim constructionis conjunctarum
 requiritur: de quo rectè eruditum esse antè oportet, quàm ad sensum scriptu-
 ræ penetret. Rem porro & sententiarum connexionem sub cortice verborum
 latentem, qui sine præviis ad Deum precibus, sine artium liberalium, inprimis
 logica & rhetorica adminiculo, sine studiū & laboris improbi tolerantia, sibi
 pollicetur, seipsum vana spe laetatur. Jam ut de iis, quæ didicit, cum aliis conse-
 rat, dignum luce aliquid elaboret, & hisce artibus, & tota encyclopædia, unà
 cum antiquitatis sacræ atq; profanæ notitia opus est: in quibus omnibus ex-
 cellere ut humanam infirmitatem excedit, ita boni quantumcunq; possedisse

non

non ultima laus est. hac celebres fuerunt olim in primitiva ecclesia omnes scriptores ecclesiastici, quos Patres appellamus: eorum inter graecos Basilio M. inter latinos Augustino palmam nonnulli tribuunt. illius de hoc argumento exstat luculentissima oratio, *Ὁς ὁ θεός, ὁ πᾶσι ἀντὶ τῶν ἐδιδρακένων ὠφελόντων λόγων*: hujus libri quatuor de doctrina Christiana: in quibus multa ad hanc rem facientes exstant notae, ex quibus, nihil quis *Βεβαίως ἀποπειρεσθαι* poterit, quid inter verè eruditum, & inter falsò ita creditum intersit theologum, facile dignoscere possit. Nec defuerunt nostra patrumq; memoria, qui veterum illorum feliciter emulati sunt industriam: in quorum numero etiam futurum reverendum & doctissimum virum, Dn. M. JOHANNEM KLEINIUM, Soltquellensem, certo persuasi sumus: qui, quod felix à natura, ejusq; auctore Deo, nactus est ingenium, & animum pietatis non fucata studiosum, & proinde ab iis vitiis, quae sacris studiis inimicissima sunt, alienum ita excoluit, & hic, & alibi, ut theologiae publicè propaganda ejus operam maximè proficuum & utilem speremus. Et cum Amplissimus & Prudentissimus hujus urbis Senatus, compatronus Academiae munificus & benignus, stationem, quam obitu suo Reverendus, CL. & Excellentissimus vir, dn. D. JOHANNES AFFELMANNUS, vacavim fecit, assignarit, optimam de hujus instituti successu felici spem fovemus, fore, ut nec schole in bonorificus, nec juventuti inutilis, nec antecessori suo impar sit futurus. id enim pollicentur, quae sub praelo sunt ipsius elegantia ingenij & doctrinae monumenta: ex quibus tanquam ex ungue leonem agnoscent, quibus animi lumen, nec natura, nec institutio negavit, nec affectus perversus praepedit. Qui regit unus suo arbitrio omnia, is porro dirigat ejusdem studia, conatus, & labores, efficiatq;, ut ipsi multa grata, & publicè utilia meditetur, doceat, & faciat. Nos, quod publici ordinis servandi & honoris reificandi gratia prestare tenemur, recitationi inauguralis orationis, quam cras hora IX. habebit in auditorio magno, interesse, eiq; fausta omnia, comprecari non gravabimur. ad quod officium omnes Academici jurisdictioni subiectos sedulò & officiosè, publica voce & auctoritate, invito. P. P. sub sigillo facultatis theologiae. cl. l. CXXIX. XIII. Aprilis.

ἐν, quæ ζήτησεις μᾶλλον παρέχουσιν ἢ οικονομίας θεῶ ἐν π
 v. 4. sacrosanctum Dei verbum nobis calitus concessum esse (om
 men ejusmodi contra adversarios pugnari, nisi post plenam ver
 tiam, serium & indefessum studiū sanctitatis morum, vitiorum
 non sit locus commodus: nec in ecclesiis, nisi aliqua heresi infi
 riculum timentibus. ubi an cuius audaculo, felix in arenam
 randus, si quis, ignarus discriminis χαρισμάτων θεῶ, p
 esse omnium, quæ sunt peculiaris per paucorum, audiat vete
 ita differentem, ἐν περὶ αὐτῶν. Οὐ πάντες οὐ γὰρ, τὸ πᾶν
 οὐ πάντες: οὐχ οὗτω τὸ πᾶν ἔχοντες ἑνὸν τῶν χαρισμάτων
 σωζόμενοι οὐτε πάντες, οὐτε πάντες, οὐτε πάντες, ἀλλ' ἔστιν ὅτε, καὶ
 Et observatu dignum est cum primis, quod apostolus de sui te
 bus, quibus tamen ζήλον θεοῦ non derogat, Rom. 10. v. 2. affir
 vey νομοδιδασκαλοὶ, μὴ νοοῦντες, μὴτε ἀλέγχει, μὴτε
 βεβαιῶνται, 1. Tim. 1. v. 7. Tam rara & difficilis res est veritate
 vel invēta curam tuenda sustinere. Media, quæ ad eum finē fa
 nequeunt, qui enim sermonem scriptura intelligere vult, li
 inspirata est Dei amanuensibus, prophetis & apostolis, ut int
 hoc dum dico, non designo initia notitiæ: qualia sunt nonnulli
 hebraicè scripta legere, & primitivas voces ope lexicorum inq
 varietate flexionum in singulis, de earundem conjunctione
 structura æquè cum ignarissimis certi: quibus quantum in
 debeat, exemplo pedagogi infelucis conicere licebit: qui si
 suum habeat, se Ciceronis, Terentij, Salustij, Horatij, &
 rum classicorum scripta probè intellecturum, aliisq, dextrè
 si Calepini aut Dasypodij libro adjutus vocabulorum signifi
 re queat, eò minus sui muneris gnarum omnes rectè judicant
 emphasin vocum singularum, majus quid ad vim constructi
 requiritur: de quo rectè eruditum esse antè oportet, quàm
 ra penetret. Rem porro & sententiarum connexionem sub
 latentem, qui sine prævis ad Deum precibus, sine artium li
 logica & rhetorica adminiculo, sine studiū & laboris impro
 pollicetur, se ipsum vana spe lætat. Jam ut de iis, quæ didici
 rat, dignum luce aliquid elaboret, & hisce artibus, & tota
 cum antiquitatis sacræ atq, profanæ notitiæ opus est: in
 collere ut humanam infirmitatem excedit, ita boni quan

